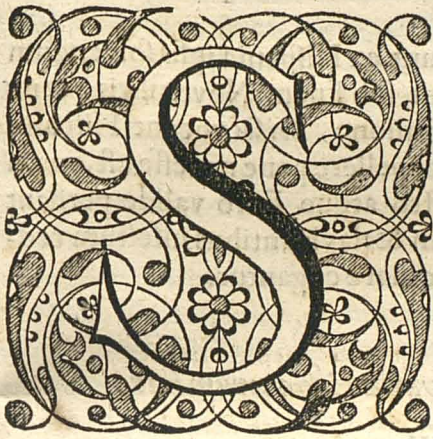

DESCRIPTIONIS
 INDIAE OCCIDENTALIS,
 LIBER DECIMUS QUARTUS.
 RIO DE LA PLATA.

C A P. I.

*Præfectura sive Provincia Rio de la Plata generalis descriptio, caeli
 solique qualitates.*

U P E R I O R I libro Magallanicam absolvimus, & descriptionem hujus Continentis perduximus ad magni Fluminis *de la Plata* æstuarium, nunc de præfectura provinciarum quæ à magno hoc flumine nomen fortiuntur, nobis agendum erit. Præfectura hæc quæ plurimas & vastissimas regiones completitur, fines habet, ad orientem quidem Oceanum Atlanticum, qui oras illius lambit; ad Austrum autem Magallanicæ illam partem quam postremo descripsimus; ad occidentem porro ubi angustissima est, provinciam *Tucumanam*, ubi autem latissima, provincias illas quæ ad Peruviam pertinent; ad Septentriones denique secundum oram Oceani At-

lantici dividitur à Brasilia viginti quatuor aut circiter gradibus ab Æquatore versus
 30 Austrum; intra continentem vero ab hac plaga incertis limitibus continetur & vastis regionibus concluditur nondum satis perlustratis, uti in progressu dicturi sumus.

Solum omnium harum provinciarum admodum fecundum est, & tritici aliarumque Europæarum frugum feracissimum, nec vitium impatiens, Sacchari quoque cannarum egregie fertile. Abundat jam regio omnis generis armentis atque pecudibus quæ ob pascuorum copiam & bonitatem ingens incrementum ceperunt: jumentorum quoque ingens hic copia: *Lupus enim Vazius* testatur, & res palam est, triginta equas & septem caballos ab Hispanis, quum *Buenos Aires* oppidum superioribus annis desererent, hic relictos, quadraginta circiter annis ita feceritasse & tantum incrementum cepisse, ut omnis vicina ad Austrum regio equis pene compleretur, &
 40 innumeri indomitorum equorum equarumque greges vicinas sylvas & campestria loca hodie pervagentur.

Cervi hic triplicis generis reperiuntur, nam quidam permagni sunt & armentis mole pene pares, vastis & arboreis cornibus qui potissimum in palustribus locis & arundinetis degunt: alii paulo majores hircis, qui arva frequentant; alii denique capris semestribus non multo majores, qui montana pervagentur: sunt & quamplurimæ hic capreæ & apri sylvestres qui umbelicum in tergo obtinent, quorum caro gratissimi saporis est & non insalubris ita ut etiam ægris hinc eas apponant: præterea quoque sues Europææ, magnæ molis & immenso numero.

Cercopithecorum infinitus hic numerus, prolixis barbibus & longis caudis & mole
 50 pene humana, qui horrendum strident & ejulantur quum sagittis petuntur, & isti sagittas evellunt & in obvios retorquent: alii item minores & imberbes. Nec vulpeculæ hic desunt, & alia animalcula rictu ita angusto, ut vix formicam ingurgitare possint, cæterum innoxia neque hominibus infesta.

Ferarum quoque ingens hic numerus, quales sunt tigres, leones, aliaque animalia ferocia & hominibus infesta: quibus accedunt varii angues & serpentes, quorum quidam quatuor orgyas longi sunt & tam vastæ molis, ut integros cervos cum cornibus de-

bus devorent, hominibus haud adeo infesti & lacertorum variæ species: in fluminibus insuper & paludibus capiuntur crocodyli, octo novemve pedes longi & innocui, quorum caro assa & pinguis est & boni saporis.

Hic & Chameleontes feruntur reperiri modici lacerti mole, qui fætus suos circumgestant & ore semper hiante aërem hauriunt, animal penitus innocuum.

Licet autem superioribus annis constans opinio fuerit regiones hæc metallorum omnium expertes esse, tamen haud ita nuper non modo æris & ferri, sed & auri atque argenti venæ hic repertæ; & præstantissimarum gemmarum quas vocant Amethystos.

De cælo & aëris temperatura nihil in communi dici potest, quia pro terrarum vario situ multum variat, uti suis locis à nobis indicabitur. Vti neque de indigenis de quibus postea singulatim dicetur.

Omnes denique hæc regiones unum habent Præfectum, qui Proregi Peruvix subordinatur; unum item Episcopum sub cuius diœcesi non modo Hispani censentur qui has regiones oppidatim incolunt, sed & varii indigenæ. De oppidis quæ hic ab Hispanis habitantur, postea dicemus, nunc ante omnia de Flumine quod Præfecturæ nomen dedit, agemus.

Observandum denique iis qui has provincias perunt, ex Hispania ipsis solvendum esse ante medium Augustum, ut hic appellere possint sub finem Novembris, tunc enim hic æstas est & aura leniter afflat ab arcto & aquilone, *Brisas* vocant Hispani: nam si serius ex Hispania solvant, sub Kal. Martias hic appellere pene necesse est, quum jam hyems in hisce partibus ingruit, & venti ab Austro atque Euro valide perflant (*Vendavales* vocant) & æquor supra modum æstuosum & navigantibus infestum reddunt, ita ut sæpenumero ad Insulam. *S. Catalina* hybernare cogantur.

C A P. II.

Fluminis de la Plata prima inventio, & varia Hispanorum intra flumen hoc expeditiones.

Her. d. 2.
l. d. c. 7. **I**NGENS hoc flumen, quod jam vulgo *Rio de la Plata* audit, primus adiit anno 1515 *Ioannes Dias de Solis*, qui vastum illius æstuarium in vectus, ascendit ad certam Insulam, triginta & quatuor gradibus & quadraginta scrupulis distantem ab Æquatore versus Austrum, uti ab authoribus proditum invenio; in qua quum plurima barbarorum mapalia conspexisset & ab iis ultro invitaretur, inconsultius in terram descendit & cum pluribus suorum ab inhumanis barbaris cæsus & devoratus fuit: & nomen *de Solis* tum quidem flumini inditum aliquandiu hæsit.

d. 3. l. 9.
cap. 3. Postilla anno 1516 missus fuit *Sebastianus Cabotus*, qui ab Anglis ad Hispanos transierat, ut per fretum Magallanicum in Oceanum Australem penetraret & ad *Moluccas* pervaderet; sed ob annonæ inopiam, navalibus Sociis tumultuantibus, hoc flumen ingressus, triginta circiter milliaria ascendit, & ad Insulam quæ hodieque nomine *S. Gabrielis* ab ipso tum imposito nota est, pro vectus, ibidem anchoras cum onerariis suis jecit; cum liburnicis vero & cymbis circiter septem leuc. adverso flumine sub vectus, anem offendit cui *S. Salvatoris* nomen dedit; is ex illa parte quæ ad Brasiliam vergit exiens, altissimo suo alveo per opportunitam navibus stationem promittit; hic ergo totam suam classem subduxit, & vallo jacto locum in continenti communivit, ut tutius hic naves suas reficeret. Dein cum una liburnica & pluribus cymbis flumen ascendere & penitus interiora lustrare est aggressus. Postquam autem triginta leuc. ascendisset, alium fluvium offendit quem barbari vocabant *Zarcaranam*. Hic barbari degebant industria, prout fert captus illorum, non vulgari; quare hic quoque castellum *S. Spiritus* vel *Gaboti* ab ipso structum & præfidiarii impositi: hinc flumen *Paranam* ingressus quamplurimas insulas in illo sparsas invenit & plurimos amnes qui in magnum hunc alveum se condunt, est præter vectus, & quum pene ducentas leucas ascendisset, ad alterum flumen pervenit quod à barbaris *Paraguay* dicebatur: atque hic magno *Paranae* alveo ad dexteram relicto, quod nimium versus Brasiliam declinare judicaret, *Paraguayum* subiit & circiter triginta quatuor leucas pro vectus, barbaros invenit colendis agris intentos, quales hæcenus nullos hinc offenderat. Cum his haud incruentum ipsi certamen fuit, viginti quinque è suis desideratis,

ratis, & magna barbarorum multitudine cæsa. Hic castellum *S. Anna* ab ipsis stru-
ctum. Atque hæc aliquot mensibus ab ipso gesta.

Anno vero c1o 1o xxvii ad flumen hoc *de la Plata* feliciter appulit *Didacus Gar-*
sius Lusitanus, qui superato Arctoo hujus fluminis promontorio, (quod vulgo *Cabo*
de S. Maria appellatur, cuique objacet exigua insula, quam ob piscandi opportunita-
tem *de los Pargos* vocant) ad insulam *de las Palmas* pervenit, quæ tutam navibus sta-
tionem præbet & peropportuna est iis qui Fretum Magallanicum petunt; circa pro-
montorium aut ad oram illi vicinam nulli barbari incolere videntur; paululum au-
tem intra flumen ad oram subeuntibus dextram, degunt barbari quos vocant *Char-*
ruas, qui ferina & piscibus vitam tolerant: ab Insula *de las Palmas* adverso flumine
ascendit ad insulas *de las Piedras*, sexaginta circiter leucas à promontorio *S. Mariae*
versus occidentem: hic liburnicam molitus, quam navi sua advexerat, eadem flumen
porro ascendit, & statim vestigiis Christianorum deprehensis, paulo post duas *Gaboti*
naves invenit, & mox ad castellum *S. Spiritus* pervenit: hinc magnum *Parane* alveum
sequens, viginti quatuor diebus tantum itineris absolvit, quantum *Gabotus* vix ali-
quot mensibus, & ad *Paraguay* in *Paranam* confluentem promovit, atque tandem
Gabotum in castello *S. Anna* invenit: à quo conjunctim ad naves *Gaboti* redierunt.
Quia autem hic nonnihil argenti à barbaris acceperant, (nullum autem hæctenus ex
America in Hispaniam advectum fuerat) Flumini huic nomen Argentei imposue-
runt, id enim sonat vulgare nomen *Rio de la Plata*.

Gaboto autem in Hispaniam reverso, fluminis hujus perlustratio conquievit usque
ad annum c1o 1o xxxv; hinc missus *Petrus de Mendoza* cum undecim navibus &
octingentis viris: qui Flumen ingressus, quum ad insulam *S. Gabriëlis* ascendisset, ad
sinistram illius ripam oppidum moliri cæpit, cui nomen impositum *Nostra Sennora de*
Buenos Aires; ubi fame & omnium rerum ad vitam necessariorum inopia quampluri-
mos suos amisit: itaque Legatum suum *Ioannem de Ayolas* dimisit, ut annonam à bar-
baris conquiret, qui modicam retulit, denique postquam magno labore & exi-
guo profectu varia loca lustrassent, *Ayola* quidem hic substitit; *Mendoza* autem in Hi-
spaniam remeans in itinere obiit: Sed quia nobis non est propositum integram rerum
gestarum historiam scribere; hoc tantum addam, nihil hic magni aut præclari ab Hi-
spanis actû ante ann. c1o 1o xli quo hic venit *Alvarus Nunne* & *Cabeça de Vacca* & tum pri-
mum provincias hæc penitus lustrari & varias colonias Hispanorum deduci cæpisse.

C A P. III.

Fluminis de la Plata descriptio secundum Herreram & Martinum del Barco.

INGENS hic fluvius & inter vastissimos hujus Americæ Meridionalis, post *Amazo-*
num fluvium facile secundus, (nisi forte huic quoque præcellat) ab Indigenis *Para-*
na, id est, pelagus, & *Paranaguaçu*, id est, magnum mare appellatur; habens ad mare
Atlanticum vastum atq; amplissimum æstuarium, xxx enim & ii leucas est latum, evol-
viturq; inter duo promontoria, quorum ingredientibus dextrum *S. Mariae*, sinistrum
sive Australe *Blancum* vel etiam *S. Antonii* appellatur. Interius autem decem fere leuc.
latus est, & plurimas insulas complectitur, & innumeros pene amnes dextra levaq; in
se admittit; creditur autem prodire è lacu, qui à gente quæ illum accolit, *de los Xarayes*
appellatur, circiter ccc leucis ab ostio illius aut forte pluribus: in hunc lacum pluri-
mos amnes & imprimis illos qui ex orientali Andium Peruvia latere, atq; adeo in ipsa
Peruvia oriuntur, volunt descendere; Exque eodem & alterum fluvium egredi versus
Arctum, qui in ingens *Amazonum* flumen descendat, de quo suo loco dicetur.

Martinus del Barco in poemate quod *Argentina* inscribitur, paulo latius de hoc
flumine commentatur, à promontoriis ad Oceanum Atlanticum exordiens, quæ
triginta quinque leucas distare scribit; atque illud quidem quod Australe latus clau-
dit humile esse, & oram quæ ab illo ad *Buenos Ayres* usque pertinet, similiter decli-
vem; oram autem utramque multis periculis obnoxiam esse, sinistram quidem ob
humilitatem & crebra vadorum brevia, dextram vero ob Australes ventos qui va-
lide in illam impingunt; quinetiam ob barbarorum ferociam, qui utrimque acco-
lunt, & plurimos mortales neci dederunt.

Porro juxta promontorium *S. Mariae* duæ jacent insulæ, quas vocant *de Lobos*, à lupis marinis; & paulo interius rursus duæ, quas vocant *de Flores*, & ab iis triginta leucarum intervallo septem insulæ *S. Gabrielis*, è regione oppidi *Buenos Ayres*. Flumen hic novem aut circiter leucas latum est & hæcenus satis altum, præter duo aut tria vadorum brevina circa Insulas *Maldonati* & *Ioannis Ortizii*; verum supra insulas *S. Gabriëlis* vadofum esse incipit & non sine discrimine navigatur.

Ab hisce porro ad insulam *Martini Garzia* duodecim numerantur leucæ, hæc sesquileucam longa est & dimidiam lata, plurimis arboribus vestita, nec arvis ad selementem faciendam idoneis destituta. *Petrus de Mendoza* hic aliquot suorum collocaverat, uti & postea *Ioannes Ortizius de Zarate*. Hæcenus una navis è classe *Ioannis Fentoni* Angli, qua *Ioannes Dracus* vehebatur anno 1610 LXXXII ascenderat, sed illa ibidem fracta, *Dracus* cum paucis servatus, miseram vitam aliquandiu inter barbaros toleravit & tandem evasit.

Ab Insula *Martini Garzia*, ad *S. Lazari* insulam sunt quatuor leucæ, ea distat à ripa dimidiam leucam; & pari pene intervallo egreditur hic è continenti fluvius *Vraygh* dimidiam leuc. in ore latus: & paulo ultra amnis cui *Gabotus* nomen *S. Salvatoris* indiderat.

Ab hoc ad fluvium *Hum* (vulgo *Rio Negro*) sunt duæ leucæ; hic è cœnosis & palustribus locis, leni alveo defluens, subnigras undas devehit (unde illi nomen) & multis piscibus foetus est.

Hinc porro magnum flumen se undecim ingentibus & latissimis alveis pandit, qui permagnis insulis distinguuntur, amœnis & herbidis, quæque omnes à gente barbara incoluntur, *Guaraynes* vulgo vocant. Supra has insulas, quarum quædam duodecim & plures leucas in longitudinem patent, fluminis alveus priorem latitudinem servat, ripæ à variis barbaris accoluntur.

Ad sinistram autem subeuntibus ripam, viginti circiter leuc. præter dictas Insulas, oppidum *S. Fidei* jacet, & supra hoc centum pene leuc. aliæ insulæ amnicæ quæ à *Cherandium* gente habitantur.

Octuaginta supra has leucis fluvius *Paraguay* cum *Parana* se conjungit: *Parana* autem hinc se flectit versus ortum, ad quem porro jacet provincia *S. Anna* partim campestris, partim etiam paludosa, *Guaranyis* barbaris habitata.

Penna Pobre, ut vocant, paulo ulterius sita est, editissima rupes, supra quam sunt gurgites multarum cymbarum naufragio nobiles & porro Cataractes ubi fluvius cum magno murmure præceps ruit; juxta quem oppidum *Guayra* jacet & supra hoc quadraginta leucarum intervallo aliud Hispanorum municipium cuius nomen non proditur. Hæcenus de *Parana*.

Flumen autem *Paraguayum* ad sinistram sui ripam primo accipit nobilem amnem *Ypitem* qui leniter per campestria defluit; & mox *Paranamirum*, qui insulam triangularem (quæ circiter duodecim milliaria patet) à reliqua continente dividens, ad *Paranam* contendit. Juxta *Ypitem* quoque jacet lacus quem ab accolarum nomine *de los Mahomas* vocant, qui ad fluvium pertingit, quem vulgo *Vermeio* vocant, in quo uniones reperiri volunt. Hinc *Paraguay* alveus nonnihil angustior fit, & quatuor leuc. infra oppidum *Assumcionis* recipit in se fluvium *Pilcomatum*, qui è *Charcarum* provinciæ descendit & hic ab accolis vocatur *Araquaygh*. Hæcenus è *Martini del Barco Argentina*.

C A P. IV.

Ejusdem fluminis descriptio secundum varia Hispanorum itineraria nautica: & unum Nostrorum.

ITINERARIA nautica (vulgo *Roteiros*) ab Hispanis prodita, quæ potissimam fidem in hisce rebus merentur, nonnihil variant in hoc flumine describendo, ab ostio sive æstuario fluminis ad insulas *S. Gabrielis*.

Alia enim à Promontorio *S. Mariae* quod extimum est oræ septentrionalis versus ortum, ad fluvium *de Solis* decem leucas numerant, ab hoc ad colles, quos vulgo vocant *los tres Mogotes*, tres; ab illis denique ad Insulas *S. Gabrielis* octo aut novem, atque

ita in universum à Promontorio ad hæc insulas, leucas tantum duas supra viginti, quod intervallum, vero longe minus est.

Alii accuratius hæc intervalla metientes, ab insula *de Lebos* quæ dicto promontorio objacet, ad Insulam *Maldonati* numerant leucas quatuor, ab hac ad terræ cornu totidem; à terræ cornu ad Insulam *Florum* decem; ab hac ad montem *Vedium* quinque; & ab hoc totidem ad Insulas *S. Gabrielis*; atque ita conficiunt leucas viginti & octo.

10 Insulæ *S. Gabrielis* his sunt quinque, minores. Ab hisce ad fluvium *S. Ioannis* ad ripam ascendentibus dextram numerant tres leucas: hujus ostium vadofius est, ideoque non sine discrimine aditur, non nisi minoribus navigiis patens.

Ab hoc fluvio ad Insulam *Martini Garzia* quæ gentili nomine *Minga* appellatur, tres itidem sunt leucæ. Ab ista ad exiguas insulas vel potius scopulos *S. Lazari* sunt duæ leucæ: ad primum autem ostium fluminis *Paranae*, octo: flumen enim hoc pluribus insulis in diversa ostia dividitur, quorum id quod ad occidentem extremum est, ut plurimum ab Hispanis navigatur, & peculiari nomine *Rio de las Palmas* dicitur.

20 Qui flumen *de la Plata* ascendunt, studiose cursum suum instituunt secundum ripam Septentrionalem utpote editiorem, ubi fluminis alveus altissimus deprehenditur; fit tamen interdum, ut ratione non bene subducta ad Australe promontorium deflectant, quod *Cabo Blanco* vulgo dicitur; itaque hic observandum, ab hoc promontorio ad oppidum *Buenos Ayres* ripam omnem humilem & undis pene æqualem esse, & hanc Continentis partem à sævis barbaris habitari qui advenas omnes inhumaniter, quum licet, devorant: ab oppido vero hoc ad dictum flumen *de las Palmas* oram sensim se attollere; duodecim autem leuc. sursum tendentibus ad hanc ripam, obviam fieri exiguam insulam *Ioannis Ortizii*.

Sed ab Insula *Martini Garzia* redordiamur: ab illa ad *S. Salvatorem*, (quæ est insula duas circiter leucas intra primum *Paranae* fluminis ostium; à *Gabora* quondam inventa, sunt novem aut decem leucæ; terra autem quæ ad dextram jacet incolitur à barbaris, quos *Carioos* vocant, qui Hispanis, uti fatentur, imprimis sunt infesti.

30 Porro flumen *Palmarum*, uti & reliqua brachia, in quæ magnum flumen ab insulis dispescitur, fere sedecim leucas ascendunt, antequam rursus jungantur; præter unum brachium, (quod vulgo *Rio de los Beguaes* vocant) quod quadraginta leucas ascendere volunt, antequam in ipsum *Paranam* desinat; ad hoc brachium patet aditus per fluvium *de las Palmas* (qui & ipse brachium est majoris fluminis) qui autem *S. Spiritum* petunt, ingrediuntur atque ascendunt istud brachium.

Sursum autem ascendentibus ad sinistram, multæ insulæ, lacus & amniculi prætereundi sunt, ubi barbari inhospitales & advenis infesti degunt.

40 A primo ingressu fluminis *de las Palmas* ad *Sanctum Spiritum* numerant leuc. quinquaginta à *S. Spiritu* ad *Tenbuyorum* regionem quindecim: à *Tenbuyis* ad *Quiloacas* viginti; à *Quiloacis* ad Hispanorū coloniam quindecim; ab his ad *Maqueretas* viginti; ab his ad *Mepenes* triginta; intermedio autem spacio plurima sunt vada & regio omnis ad sinistram stagnis & paludibus squallet, nihilo secius tamen à multis barbaris incolitur, qui Hispanis sunt infesti: ab illis ad ostium *Paraguay* triginta, & solum editius est minusque stagnis & paludibus impeditum.

Circa ostium autem *Paraguay*, magnum flumen *Parana* ab altero hoc veluti divortium facit, & fere recta ad arctum tendens, circiter septuaginta supra centum leuc. ascendit ad oppidum *Piquiri*, sed difficulter hoc flumen navigatur ob crebra vada & vortices, & non sine metu accolarum, qui pessimi quidem sunt singuli, sed inter se discordes.

50 Flumen autem *Paraguay* sursum tendens versus corum circiter sexaginta leucas, supra divortium hoc, habet oppidum *Assumcionis*: à quo ad lacum *Xarayum* circiter ducentas leucas numerant; ripæ utrimque à barbaris habitantur qui pene omnes jam Hispanis propitii sunt facti.

Laurentius Bickerus Belga, qui superioribus annis Flumen hoc adiit annotat, è regione Promontorii *S. Mariæ* sitam esse insulam *de Lobos* quinque & triginta gradibus ab Æquatore versus Austrum: insulam *Maldonati* ab hac abesse milliaria tria: Insulam

autem *Florum* ab jam dicto promontorio milliaria viginti. Tria autem & quinquaginta milliaria intra flumen vadum extare, milliare longum, sed angustum, à ripa Septentrionali sesquimilliare disjunctum.

Nostrates qui anno cLo Io cxxviii hic fuere, observant Insulam *de Lobos* distare à Promontorio *S. Mariae* circiter quatuor milliaria: ab hac ad Insulam *Maldonati* esse totidem milliaria: exigua est insula & angusto Freto à Continente distata, arborifera & præpingues capras alens. Ab hac insula sive à Promontorio *S. Mariae* ad insulam *Florum* numerant septemdecim milliaria, & porro ad Promontorium *de Monte Seredo*, quinque, ita ut ab uno promontorio ad alterum numerent septemdecim milliaria; inter insulam autem *Florum* & *Montem de Seredo* egreditur fluvius *de Solis*. Denique judicant urbem *Buenos Ayres* tantum duas & quadraginta leucas distare à Promontorio *S. Mariae*.

CAP. V.

Barbari qui flumen Argenteum accolunt, eorum ingenia & mores.

FLU M I N I S hujus ripas utrimque, inde ab ipso æstuario, accolunt variae nationes barbarorum & quidem primo ad Australem illius ripam, ad quam oppidum *Buenos Ayres* situm est, commemorantur ab Hispanis, *Quirandies*, vaga natio quæ Scytarum in modum sæpe sedes suas mutat, & in tuguriis vicatim degit, ferocissima & humanis carnibus vesci solita, agilis & pugnax, quæ Hispanis superiori seculo multa damna atque excidia intulit.

Her. d. 5.
l. 9. c. 10.d. 5. l. 10.
c. 15.

Flumen ascendentes obvii fiunt *Timbues* & *Carcaraes*, qui lacum accolunt & piscibus ut plurimum victitant; hi superiori seculo quum primum Hispani duce *Petro de Mendoza* has regiones lustrarent, advenas humaniter receperunt, ita ut *Mendoza* in ipsorum provincia municipium conderet *Bona Spei* nomine.

Paraguayum flumen accolunt *Ameguaes* qui piscibus victitant: diversâ parte *Carioes* (qui alibi *Caribes* appellantur) hi & agros colunt & armenta atque pecudes alunt. Hos, sed satis longo intervallo, excipiunt *Payaguaes*.

d. 6. l. 7.
c. 5.

Et porro in interioribus provinciis, *Chanés* & *Chimenei* atque *Carcaraes*, apud quos fama est plurimum auri atque argenti reperiri. Hi *Petro de Mendoza* has provincias lustrante, Legatum illius *Ioannem de Ayolas*, ex *Chanum* provincia cum copiis suis redeuntem, pene ad internecionem ceciderunt.

d. 7. l. 1.
c. 8.

Anno à Christo nato cLo Io xli ad has provincias cum imperio missus fuit *Alvarus Nonnius Cabeça de Vaca*, qui quum adversa tempestate rejectus æstuarium fluminis ingredi non potuisset, ad continentem inter promontorium *S. Mariae* & *Brasiliam*, copias suas exposuit, & à flumine *Itabucu*, viginti circiter leucis ab Insula *S. Catharinae* iter suum exorsus, per altissimos montes & densissima nemora, viam securibus passim aperiens, novemdecim diebus, tandem in apertam, campestem & bene cultam provinciam penetravit; quam idcirco *del Campo* appellavit; hanc *Armiri* populi incolebant; & unius diei ab his itinere *Cipoayi*, & post hos *Tocanguazuni*: hi populi etiam communi nomine se *Guaranyes* ferebant: *Mayzii* sementem bis quotannis facere sueti: abundant cassave, gallinis, anseribus, pstracis, quos cicurant & nutriunt domi: cæterum vindictæ avidissimi, ut fere omnes sunt barbari, & humanarum carniū appetentes. *Alvarus* huic provinciae *Verae* nomen imposuit.

Yguazu
fluv.

Ab hoc profectus ad fluvium *Yguazu* pervenit, & postero die *Tibagum* fluvium cum summo discrimine superavit. Hinc ad *Taquarim* amnem processit ad cujus ripam situs erat pagus *Abangobius*; huic haud longo intervallo proximus est pagus *Tocangusir*; ubi altitudinem dimensus, observavit hunc locum quatuor & viginti gradibus ab Æquatore distare versus Austrum. Hactenus omnis regio campestris, amœna, fertilis, pluribus amnibus rigua & nemorosa fuerat.

Hanc excipit solitudo, partim montibus aspera, partim tristi uligine squallida, & arundinetis atque opacis silvis pene invia.

Ex hac solitudine cum summa difficultate eluctati, rursus in planiciem descendunt,

runt, quam iidem *Guaranies* incolunt tandemque ad rapidum flumen *Piquirin* processerunt, quinque & viginti gradibus ab Æquatore versus Austrum. Omnis *Guaranium* regio amœna est & fœcunda, atque adeo nisi indicia fallant, haud expers metallorum, verum incolæ sunt ferocissimi & anthropophagi.

Post octidui iter rursus in flumen *Iguazu* inciderunt, quod variis flexibus in occidentem tendens, tandem in *Paranam* se condit. Atque ita porro progressi ad *Paranam* pervenerunt, ad altitudinem quatuor & viginti graduum; quo superato novem dierum iter restare scribunt ad oppidum *Assumcionis. Paraguayum*; præterea accolunt *Agazes*, vasto corpore & robusto, qui sementem facere insueti, vicinorum Her. d. 7. suorum agros populantur, & maxime in flumine linitibus suis piraticam exercent. Sed hosce Hispani penitus exciderunt, ut *Martinus del Barco* in sua c. 4. l. 14. Argentina canit. His vicini sunt *Guayacurves* ejusdem molis, ferociæ & agilitatis.

Idem flumen ascendentibus occurrunt *Cacoves* qui & agros colunt & plurimas Her. d. 7. gallinas alunt, provincia ipsorum metallis fœta esse creditur. Supra hos degunt l. 7. c. 14. *Guaxarapi* ad ripam fluminis, quod è finibus *Brasilæ*, ut opinantur, profluens tandem novemdecim circiter gradibus ab Æquatore versus Austrum in *Paraguayum* influit. Regio autem quæ ab hisce incolitur humilior est & inundationibus obnoxia, itaque barbari hi, quum flumen ripis suis continetur, ad easdem accedunt & piscibus capiendis dant operam, qui ipsis fere pro annona sunt: flumine autem ripas suas excedente, & vicinas terras longe lateque inundante (quod fere quotannis solet accidere mense Januario, quum jam Sol à Tropico Capricorni ad Æquatorem redire incipit) in interiores regiones sese subducunt.

Exinde ad Lacum pervenitur è quo *Paraguayum* flumen egreditur, uti & alter amnis qui *Iguatu* appellatur, hujus ripas accolunt *Xacoæs*, *Xaqueßes* & *Chanesses*: à quorum finibus per uliginosa loca in *Xarayum* provinciam transitur. Urbanior ea Her. d. 7. gens & agriculturæ dedita, atque etiam nendi haud imperita: agriculturæ partes l. 6. c. 17. mares & fœminæ ita inter se dividunt, ut hi sementem curent, illæ autem messem.

30 Hinc per vastam & opacam solitudinem iter est ad provinciam *Tapuaguazum*, ubi *Tapapecocies* habitant, omnibus rebus ad vitam necessariis abundantes; Extremi ad hanc plagam degunt *Payzunoës* gens barbara, neque hætenus satis cognita.

Ad diversam ab oppido *Assumcionis* plagam degunt *Mayæ*, juxta viam quæ ad Her. d. 8. Peruviam ducit; transitur autem ad eorundem terras, per locum qui ab Hispanis l. 2. c. 17. *Puerto de S. Fernando* appellatur.

Hos sequuntur in eodem itinere, sed satis longo intervallo; & superatis aliquot provinciis, quas metallis abundare obscura fama est, *Tamacoæ*: quibus adjacet provincia *Charearum*, *Peruviæ* pars, de qua supra à nobis dictum. Ambigo, utrum *Tamacoæ* hi, iidem sint cum *Taguamacis*, quorum *Nusse de Chaves* meminit, qui primus Hispanorum ex provincia *de la Plata*, in Peruviam penetrauit: hos autem supra provinciam incolere diximus quæ hodie *S. Cruz de la Sierra* appellatur. l. 10. c. 36.

C A P. VI.

Descriptio oppidi Nostræ Sennoræ de Buenos Ayres.

50 P R I M U M oppidum hujus provinciæ ab Hispanis appellatur *Nostra Sennora de Buenos Ayres*, à nonnullis quoque *Cuidad de la Trinidad*; à *Petro de Mendoza* conditum primò, anno à Christo Nato c. l. o xxxv ad Australem Fluminis *de la Plata* ripam, è regione insularum *S. Gabriëlis*, in provincia barbarorum qui vulgo nominantur *Morocotes*, uti Hispani notant. Solum hujus provinciæ fere ubique in planiciem sternitur, collibus & tumulis quibusdam leniter intumescens, præterquam ad oram maris Atlantici, ubi vastis & continuis pene montium jugis concluditur. Id oppidum haud dudum tum stetit, oppidanis ob mutuas

discordias, & alia incommoda alio dilapsis. *Cabeça de Vacca* anno cIo Io xlii novos Colonos huc traduxit, qui aliquandiu oppidum incoluerunt, rursusque deseruerunt: Mansit deinceps pluribus annis ita desertum: tandem anno cIo Io lxxxii ab Hispanis jam tertio habitari & reædificari cœpit, ea formâ, qua hodie visitur.

Situm est oppidum, ut supra, ad sinistram sive Australem magni fluminis ripam triginta quatuor gradibus (ut à nostratibus observatum inveni) & quinque supra quadraginta scrupulis ab Æquatore versus Austrum: sexaginta aut, ut alii scribunt, sexaginta & quatuor milliariibus, ab amplissimo fluminis æstuario, sive à promontorio *S. Mariæ* versus occidentem, & mediterranea hujus continentis, ad ripam fluvioli qui in magnum flumen se condit, in clivo leniter edito super reliquum solum; ædificiorum parietes fere sunt lutei, quales Hispani vocant *Tapias*: Arcem adjunctam habet haud magni momenti, luteo itidem vallo cinctam, vix quinque pedes crasso, & paucis tormentis bellicis instructam. Ipsum oppidum neque spatiosum est neque frequens, quippe incolas non multum supra ducentos numerans (uti à Belga qui aliquot annis ibi familiam superioribus annis aluit, accepi) qui agriculturæ & pecuariæ potissimum dant operam, & pene singulis annis, permisso Regis Hispaniarum, ad Brasiliam navigant, atque panem biscoctum, farinam, & carnes muria conditas, aut ad solem induratas & similes merces evehunt, in quarum locum merces Europæas reducant, quo fit, ut Hispani qui Potosiæ & vicinis locis degunt, non raro ad hoc oppidum descendant, & merces illas argento redimant; opulento quidem commercio, sed à Rege Hispaniarum vetito, qui nequaquam è re sua esse existimat, argentum hac via è Peruvia deduci, & vectigalibus suis atque quintis haud dubio hoc modo fraudem fieri judicat. Quapropter licet Hispani, qui hoc oppidum & provinciam *de la Plata* incolunt, Regi sæpe approbare conati fuerint, argentum Potosianum, securius multo, & longe majori compendio per hanc viam in Europam posse traduci, quam per Peruviam, mare Australe & Isthmum Panamensem, tamen hætenus id illi minime persuaserunt. cuius consilii regii nullam aliam rationem divinari possum, quam quod à castellanis argenteum hoc commercium cum Portugallis qui Brasiliam inhabitant communicari, neutiquam consultum judicat. Nam si rem ipsam recta reputes via, nihil opportunius videtur; quum ab hoc oppido ad argenti fodinas Potosianas tantum quadringentarum leucarum iter sit, uti accepi (alii quoque longe minorem leucarum numerum produnt, quidam & majorem;) maxima sui parte planum & minime impeditum. Ab oppido enim hoc ad urbem *Cordubam*, quam supra descripsimus, viginti supra centum numerantur leuæ; iter illud agitur per deserta quidem & loca ab hominibus inculta, verum læta planicie amæna, & graminis adeo feracia, ut innumera armenta & immensos jumentorum greges alant, quæ passim in campestribus hisce locis & raris nemoribus, sine certis dominis vagantur: jumentis autem & carris toto hoc itinere uti licet, sine ullo barbarorum incolarum metu, qui & admodum infrequentes hic sunt, & fere innoxii, atque incertis sedibus vagi: transeundi autem sunt aliquot amnes, *Lucan*, *los Arrechivos*, *Arreca*, *Carçarama*, qui omnes in magnum Fluminis *de la Plata* alveum desinunt; Horum præcipuus (nam cæteri haud magni sunt momenti) *Carçaranna*, pene medio ab utroque oppido intervallo, labitur, leni alveo, & qui æstivis mensibus vado transiri potest, hibernis mensibus nonnihil intumescit, uti fere reliqui Americæ Australis amnes.

Porro ager suboppidanus quidem amœnus est & fœcundus, ita ut omnis generis fruges abunde producat, triticum, Mayzium, melones, pepones & similes fructus; atque adeo quæcunque ad vitam humanam necessaria sunt, oppidanis large subministrat: sed provincialis ager effœtior est, raris arboribus, sed multo gramine & prolixo: paucis collibus, nullis aut raris admodum montibus & rupibus, vasta planicie: multi hic cervi agunt, sed mole Europæis neutiquam pares; strutiones innumeri, perdidices, anseres atque anates.

Barbari qui hanc provinciam & viciniam incolunt, fere nudi agunt aut lutrarum (quæ maxima copia hic reperiuntur) exuviis leviter tecti; proceri atque robusto corpore, neque deformi; moribus & institutis à reliquis barbaris

barbaris nihil diverſi; piſcibus pene vitam tolerant, aut ferina, quare canes venaticos impenſe amant & ſupra omnia maximi faciunt: tuguria illorum ex arundinibus compoſita ſunt, & ſtoreis quibuſdam adverſus pluviam & aëris injurias recta.

C A P. VII.

Metropolis hujus provinciae, cum agro ipſius deſcripta; itemque alterum oppidum Ciudad Real.

10

METROPOLIS & longe princeps hujus Provinciae urbs, quae *Noſtra Sennora del Aſſumcion* ab Hiſpanis vulgo appellatur (& à quibuſdam, ſed ut opinor, perperam *Aſſenſion*) ſita eſt ad altitudinem quinque & viginti graduum ab Aequatore verſus Auſtrum, uti communiter ab Hiſpanis traditur: æquali pene intervallo inter *Peruviam* & *Braſiliam* provincias; à quarum utraque abeſt circiter ducentas & quinquaginta aut paulo plures leucas; ab oppido *Guaira* quod aliis *Ciudad Real* dicitur, octuaginta leucas verſus occidentem; à *Sancta Cruce de la Sierra* circiter ducentas; ab ingenti Fluminis *de la Plata* æſtuario, ſive promontorio *S. Mariae*, ſurſum, ſupra trecentas, ut vulgo numerant, nam authores variant.

20 Condiſta eſt ad Orientalem ripam fluminis *Paraguay*, quatuor pene leucis ſupra confluentem *Pilcamayi* fluminis, quod in *Peruvia* eſt Charcarum montibus oriens, duodecim leucis ab oppido *de la Plata* ſive *Suchifaca* labitur, & ibidem *Rio grande* appellatur & infra oppidum *Aſſumcionis* (*Guapaygh* nomine aſſumto) in *Paraguayum* effunditur. Porro urbs hæc opportunitate ſitus potiſſimum & oppidanorum frequentia commendatur, quippe quæ quadringentas familias Hiſpanorum complecti dicatur, præter aliquot millia ibidem natorum ex Hiſpanis & barbaris, quos vulgo *Mestiſos*, & mixtum eſt Nigritis & Hiſpanis genus, quos *Mulatos* appellant.

Intra ampliſſimos hujus urbis fines habitat immenſa barbarorum indigenarum multitudo; qui quotidie magnum incrementum capiunt: *Martinus del Barco* in ſua
30 *Argentina* narrat, foeminas & pueros longe numero ſuperare, maribus fere continuis bellis inter ſe & cum aliis barbaris multum imminutis.

Ager ſuburbanus mirum in modum amœnus eſt; Solum foecundum & omnis generis frugum feraciſſimum, fructuſque tam domeſticos quam Hiſpanienſes copioſiſſime producens; adhæc & armentis atque pecudibus paſcua abunde ſufficiens; unde hic omnis generis annona admodum copioſa & vilis eſt.

Cœlum ſalubre & inſigniter temperatum, unde arbores hic perenni pene viriditate nitent.

Barbarorum qui in vicinia degunt præcipui ſunt *Guatataës*, *Mogalaës*, atque *Gonna-
nenaquaës*, Hiſpanis addiſtiſſimi, & dicto obaudientes, licet non ſint ipſis, ut fere
40 alii, in ſervitutem per tribus attributi. *Herrera* & *Yaperues* commemorat gentem latrociniiſ infamem, quæ neque agros colit, neque pecuariam exercet, quam *Cabeça
de Vacca* primis annis ad quietem pellexerit Ibidem & *Imperues*, *Naperbes* & *Mayayes*
nominat, ſed ſedes illorum non deſcribit. Alibi & *Yriguanum* meminit, gentis belli-
coſæ, quorum provincia haud longe abeſt à Metropoli hac. Paulo remotiores agunt
50 *Cheriguanes*, qui Hiſpanis olim multum negotii faceſſebant; nunc autem (ut quidam ſcribit) ab ipſorum obſequio minime recedunt, & priſtina ferocitate poſita, urbanius vivere & humanis carnibus abſtinere didicerunt.

Haud longe ab oppido, Mons *Lambare* tota hac regione celeberrimus, vaſte ſe ſupra reliqua montium ſaſtigia attollit; & adverſo flumine aſcendentibus occurrit
50 nobiliſſimus Lacus, quem barbari *Ytapuam* nominant, eſt cujus centro rupes ingens & ſupra centum orgyas ardua aſurgit.

Oppidum *Ciudad Real* vel etiam *Ontiveros* Hiſpanis, barbaris *Guayra*, diſtat à Metropoli verſus Braſiliam ad aquilonem, leucas octuaginta; ad ripam *Paranæ* fluminis conditum; in agro quidem, ut fertur; foecundo, & eorum omnium quæ vita humana deſiderat feraci; ſed cœlo minus ſalubri; & ſtatione ob ferocia & irriquitata vicinorum barbarorum ingenia, minus commoda.

Haud

Haud longe ab urbe, *Parana* magno murmure *de Cataracte* supra ducentos, ut ajunt, cubitos alto valide se præcipitat & tot vortices agit, inter rupes & alvei sui angustias, ut non modo navigia sed & lintres uniligneos procul arceat, neque sine extremo periculo queat superari.

Quadraginta circiter leucas supra *Guayram*, ad ejusdem *Parana* ripas, alterum oppidum ab Hispanis habitari, canit *Martinus del Barco*, neque tamen illius nomen prodit, quod neque alibi me legisse memini.

C A P. VIII.

Oppida S. Fidei, S. Salvatoris & reliqua hujus provinciae.

10

Oppidum *S. Fidei*, Hispanis *Santa Fe*, distat à Metropoli *Affumcione*, secundo flumine, leucas centum & quinquaginta, ut *Lupus Vazius* scriptum reliquit, & ab oppido *Nostra Sennora de Buenos Ayres* (uti à Belga fide digno accepi) quinquaginta; (licet Hispani intervallum longe majus & circiter centum viginti leucarum inter utraque hæc oppida numerent;) denique ab urbe *Corduba* provinciae *Tucumanae*, quinquaginta, vel ut alii tradunt, sed perperam uti opinor, septuaginta. Oppidum tenue est, & frequentia incolarum & condicione *Buenos Ayres* fere æquale; in planicie, quæ ad *Tucumanam* usque pertingit, situm; ad ripam fluminis. Ager illius fertilis, cælum haud insalubre. Barbari qui intra limites illius degunt, *Chalcini*, dicuntur, & *Mepenes* atque *Chiloaca*. Oppidani agriculturæ & pecuariæ dant operam; & pannos quosdam rudiores texunt, quos opulento commercio in *Brasilia*, *Saccharo*, *Oryza* atq; aliis mercibus permutant; præsertim in oppido fluminis *de Tenero*.

Ab hoc quoq; oppido iter agitur ad argentifodinas *Potosianas* & porro in *Peruviam*. iter securum est & peropportunum, per provinciam *Tucumanam* & urbem *Cordubam*, quæ opportunissimo loco sita est & veluti in trivio; ita ut ab illa & in *Chilensem* præfecturam, & *Peruviam* pertendere & denique versus Metropolim hujus provinciae *Affumcionem* deflectere liceat. Non absre fuerit itineris hujus rationes paulo plenius hic explicare: ab urbe *Corduba* *Peruviam* petentibus, iter agendum est ad oppidum *S. Jacobi* (quod vocant *del Estero*) intersunt octuaginta aut paulo plures leucæ: ab oppido *S. Jacobi* æstivis quidem mensibus, per oppidum *S. Michaëlis*, intervallum est viginti quinque leucarum; hibernis vero, per oppidum *Nostra Sennora de Talavera* intervallum est quinquaginta leucarum; (quia prius iter per *S. Michaëlem* eo tempore ob fluminum inundationes alto cæno, & crebra uligine impeditum est;) contenditur ad locum, qui ab Hispanis vocatur *las Iuntas*, quia itinera illa hic rursus coeunt; is distat ab utroque oppido, æquali pene intervallo, viginti quinque leucarum: à *Iuntis* rursus, pro anni tempestate, iter agitur aut per *Saltam* aut per *S. Salvatorem* quæ urbs barbaris dicitur *Iuju*, estque *Tucumana* provinciae postrema, distans à *Iuntis* quidem triginta, à *Potosia* vero circiter centum: denique ab hac quidem per valles barbarorum qui *Amoaguaci* dicuntur, inter montium juga enituntur; ab illa vero per con-

Reliqua oppida sunt; Vrbs *S. Salvatoris* (alia ab illa de qua paulo ante) ad ripam magni fluminis situ peropportuno.

Et oppidum *S. Annæ*, ad ripam *Paranae*, in provincia barbarorum, quos vocant *Guaranyes*; ager illius planus & campestris, unde non raro à flumine quum hibernis pluviis intumescens alveum suum egreditur, inundatur. Vtriusque hujus oppidi obiter tantum meminit *Martinus de Barco* in sua *Argentina*.

Supra *Affumcionis* oppidum jacet *Puerto de Guaybianno*, ubi natio *Guarany* desinit; cui succedit *Itabitan*, & porro *Puerto de la Candelaria*; ut Hispani nuncupant, ad ripam ejusdem fluvii, uno & viginti gradibus ab *Æquatore* versus Austrum, uti *Herrera* prodit, ubi quondam *Ioannes de Ayolas* cum octuaginta militibus à barbaris ex insidiis oppressus & deletus traditur; accolunt barbari *Paraguaes*. Hinc flumen ascenditibus obvii sunt *Guaxarapi*, in quorum provincia

supra

supra diximus fluvium qui è Brasilia descendit in *Paraguayum* influere: ultra tendentibus, flumen dividitur in tria brachia, quorum unum est grandis lacus quem vocant *Rio Negro*, is ascendit versus Arctum, reliqua duo paulo inferius coeunt. Supra confluentem rursus alius amnis occurrit, ab occidente descendens, & nomen *Paraguay* jam exolevit, propter plures amnes & lacus, qui tot ora aperiunt, ut navigantes fallant: inter eos celebratur amnis *Yguatu*, id est, bona aqua, quem *Cabeça de Vaca* ascendit. Atque ita tandem venit ad *Puerto de los Reyes*; ager hic fertilis & annonae copiosa; indigenæ statura corporis modica, nudi agunt & idola lignea colunt. Ab hoc non magno intervallo distat provincia magni nominis, cujus incolæ vocantur *Xarayes*, de quibus supra egimus.

cap. v.
Her. d. 7.
l. 6. c. 15.

d. 7. l. 6.
c. 16.

cap. 5.

Verum antequam cætera hujus Præfecturæ explicemus; opportunum fuerit de *Tucumana* dicere, quam consulto omisimus quum de *Charcensi* provincia, cui vicina est, ageremus.

TUCUMANA.

CAP. IX.

Tucumanæ Provincia descriptio, ejusque Principalis oppidi
S. Jago del Estero.

Tucumana provincia, tota est mediterranea, distatque quam longissime ab utroque mari; sed fines jungit ab una quidem parte & versus Occidentem cum Chilensi Præfectura, ita ut per illam aditum habeat ad Oceanum Meridionalem; ab altera parte sive ad ortum Solis cum provinciis Fluminis *de la Plata*, per quas ipsi via aperitur ad Oceanum Atlanticum sive Septentrionalem. Cæterum ad ortum quidem solis, terminatur primum flumine *Vermeio*, ut vocant, quod in valle *Tuirvy* oriens, ubi ab indigenis barbaris vocatur *Xibixibe*, ita decurrit, ut tandem in magnum Fluminis *de la Plata* alveum se condat: deinde & *Esteco* flumine quod jam vulgo *Cianca* nomine notius est, (quia *Joannes de Ciancas* ad ripas illius à barbaris fuit cæsus:) & interdum appellatur *Rio Grande*; id ex Andibus delapsum, dudum discurret secundum illius radices, donec tandem versus ortum dilabatur, & in idem Flumen *de la Plata* se insinuet; fines illius versus Arctum haud diserte explicatos invenio, versus Austrum quoque non minus sunt incerti.

R. Vermeio.

Soli ratio ita se habet: versus præfecturam quidem Chilensem plurimum culti habet soli; versus Magallanicum plurimas provincias incultas, nec satis hætenus lustratas, quarum tamen magnam noticiam videntur habere oppidani *S. Jacobi del Estero*: vocant autem vulgo illam Regionem *Trapalandam*, sed Chilensis præfecturæ incolæ vocant eandem Provinciam *de la Sal*.

Trapalandam.

Provincia *Tucumana* cælo gaudet admodum temperato, & solo mediocriter fecundo: Sed hætenus (ut *Herrera* testatur) nulla hic auri aut argenti metalla fuerunt inventa.

Æstas hic sumit initium suum vigesimo tertio Septembris & desinit in vigesimum Martii.

Incolitur à tribus potissimum nationibus barbarorum, *Tucumanis*, *Iuries* & *Diaquitis*; inter quos præcipui censentur *Tucumani*, unde ab ipsis potissimum toti provinciae nomen indiderunt Hispani. Initium autem sumunt à finibus provinciae *Chicarum*, quæ natio ad districtum *Potosianæ* civitatis pertinet; pagi illorum sunt varii, inter quos nominatissimi, *Morata*, *Chocinoca*, *Sococha* & *Casabindo*; hosce pagos transgressis (loquor de iis qui è *Peruvia* petunt hanc provinciam) occurrit solitudo, quæ quindecim aut viginti occupat leucas, frigidissima regio ob editissimos montes, atque adeo ipsa Andium vasta & continua juga quibus occupatur: Superatis autem hisce montibus è vestigio descenditur in calidiorem & temperatiorem regionem, per quam via ducit ad Provinciam *Tucumanam*, paululum remota à pagis barbarorum, ad majorem securitatem eorum qui hac iter agunt. Sed de hac via mox plura dicemus.

In

S. Jago. In hac provincia habitantur hodie ab Hispanis sequentia oppida, *S. Iago del Estero*,
S. Michael, *Talavera*, *Corduba*, *Salta*, & aliquot municipia de quibus ordine dicemus.

Principalis hujus Provinciae civitas primo dicebatur *Varco*, vulgo nominatur
S. Iago del Estero. Sita est (secundum *Herreram*) octo & viginti gradibus ab Æqua-
 tore versus Austrum, centum & octuaginta leucis ab argentifodinis Potosianis versus
 Meridiem, paulum declinando versus Ortum: à *Buenos Ayros* autem oppido ad Flu-
 minis *de la Plata* ripam sito, secundum plerosque centum & octuaginta leucas. Sed
 de hac distantia paulo post plenius agemus. Gubernator hujus provinciae, ut pluri-
 mum degit in hac civitate, quemadmodum & reliqui Regis Hispaniarum ministri; &
 Episcopus, quum in hac urbe sit Cathedralis Ecclesia hujus provinciae. 10

Temperies aëris in hac civitate est calida; salubris tamen: Agri solum arenosum
 & falsum, saxorumque inops, qua re fit ut hic non satis commodè ædes strui possint;
 pluribus rivulis rigantur agri, ad quos plurimi horti, viridaria & vineta jacent. La-
 nificium hic exerceri cœpit, ob lanæ abundantiam, è qua omnis generis pannos ni-
 gros variosque hic texunt.

Indigenæ jam vestibus amiciuntur, bene morata & culta gens. Accolunt duo
 maxima & potentissima flumina, quorum unum hanc urbem præterlabitur, & vul-
 go appellatur *Estero*, quia aquis illius intumescens, ripas suas egreditur, seseque
 in plurimos rivos & canales dividens, campestem omnem atque humilem regionem 20
 longe lateque inundat & cœno limoque opplet; ipso autem in alveum suum relapso, 20
 ingentia arva, tritico, Mayzio, hordeo, aliisque frugibus conferuntur: Unde
 omnis hic ager mirificè abundat omnis generis annona. Alterum flumen vulgo ap-
 pellatur *El Salado*, quia aqua illius subsalsa deprehenditur: Utraque autem flumina
 ab occasu labuntur in Ortum, per regionem planam & campestem, decem aut duo-
 decim leucarum à se invicem intervallo: utraque majoribus & minoribus piscibus
 fœta sunt, qui insignem indigenis atque incolis adferunt utilitatem: media regio in-
 ter utrumque, mellis & ceræ præbet copiam: nec non gossypii & Carrobarum; qui
 fructus optime nutriunt, & omnibus anni mensibus maturantur & durant: nec coc-
 cinillæ & glasti indiga est regio, quibus lanas suas tingere norunt incolæ. Magna in-
 super hic est armentorum & pecudum copia: nec non cervorum, aliarumque fera- 30
 rum: avium omnimodarum præsertim perdicum, palumbiumque ingens numerus.
 Denique optimæ hic reperiuntur salinæ. Oppidani exercent mercimonia sua laneis
 & gossypinis pannis, adeo ut merces hæ nummorum loco usurpentur, & ulna eo-
 rundem ut plurimum æstimatur *dimidio Pezo* sive quatuor regalibus. Maxima de-
 nique illorum pannorum copia ducitur ad oppidum Potosiam & præfecturam Char-
 censem.

C A P. X.

De oppidis, S. Michaëlis, Talavera, & Corduba.

S. Miguel. SECUNDUM Hispanorum oppidum in hac præfectura vulgo appellatur *S. Mi-
 guel de Tucuman*: Situm est sex aut septem supra viginti gradibus, (nam variant
 scriptores) ab Æquatore versus Austrum: viginti & octo leucis ab oppido *S. Ia-
 cobi del Estero*, juxta viam quæ ad Charcarum provincias ducit, ad radices vastorum
 & asperrimorum montium, loco opportuno & riguo: nam ab uno latere labitur
 amnis è montanis descendens (quæ juga vulgo *Quebrada de Chalchaqui* nominantur,) 40
 qui una cum aliis amnibus & rivulis, qui ad eundem modum, quinque aut sex leucis
 ab oppido, de montibus se præcipitant, tandem ad flumen devolvitur, quod oppi-
 dum *S. Iacobi del Estero* præterfluit. Ager hujus oppidi Mayzii, atque adeo tritici,
 hordeique est feracissimus, nec vitium impatiens; pascuis vero supra modum abun- 50
 dans, unde hic armentorum pecudumque maxima est copia: Plurimum gossypii li-
 nique hic colligitur, è quibus oppidani præstantes pannos texunt. Aère fruitur longe
 optimo & salubri, quo cæteris hujus Præfecturæ oppidis longe præcellit. Lignandi
 summa est opportunitas. Nec metallorum effœta creditur tellus, si indicia non
 mentiantur.

Talavera. Tertium Hispanorum oppidum vulgo appellatur *Nuestra Señora de Talavera* &
 barba-

barbarorum lingua non raro *Esteco*, jacet autem ad ripam fluminis, quod supra diximus appellari *El Salado*; quinque & quadraginta leucis ab oppido *S. Jacobi del Estero* versus septentriones; centum & quadraginta ab Argentifodinis Potofianis.

Ager illius rigatur à plurimis torrentibus; estque gossypii copia dives, è quo oppidani varios pannos texunt. Abundat præterea melle & cera, diversisque tincturis, quibus industriè lanas suas & pannos inficiunt. Piscatio atque venatio hic imprimis opportuna habetur. Nullæ metallorum venæ hæcenus hic fuerunt reperiæ: distat ab Æquatore sex & viginti gradibus, ut proditur ab *Herrera*.

Quartum oppidum Hispanorum in hac provincia vulgo dicitur *Corduba*, duobus Corduba.
 10 & triginta gradibus atque triginta scrupulis distans ab Æquatore versus Polum Antarcticum. Aëris temperies hic læta est & egregiè temperata, æquabili æstatis hyemisque vicissitudine: ager pascuus & campestris, optimusque armentis & pecori, quod hic maximum cepit incrementum: radit illius latus amnis valde piscosus: Sæqui autem leuca ab oppido jacent montes & quamplurimæ amœnæ & cultæ valles; in quibus argenti (ut quidam testantur) fodinæ visuntur. Solum non modo tritici, aliarumque frugum est fertile sed & vitium tolerans: denique & Salinæ hic celebrantur.

Conditum est hoc oppidum loco commerciis valde opportuno, nam ad ortum habet oppidum *S. Fidei*, quod ad præfecturam *Paraguayensem*, sive fluminis Corduba.
 20 *de la Plata* pertinet; ad occasum urbem *S. Ioannis de la Frontera*, de qua supra in præfectura Chilensi diximus; æquali pene quinquaginta leucarum intervallo distans ab utraque. Dein hac iter agunt, quicumque è Peruvia descendunt ad Flumen *de la Plata* & oppidum *Buenos Ayres*, ut inde in Hispaniam aut ad Brasiliam per mare Atlanticum navigent: quia via haud longa est, tuta & ob annonæ copiam & itinerum compendium facilis, & minime sumtuosa. Incolitur (quemadmodum accepi à Belga qui illac superioribus annis transit) à trecentis circiter Hispanorum familiis qui potissimum agris colendis & gossypinis telis texendis dant operam, & merces suas, ut plurimum vectant ad Argentifodinas Potofianas & reliquam Peruviam.

30 Præterea quum Marchio Cannete Peruviam Pro-Rege administraret, & filius illius *Gaspar de Mendoza*, hanc provinciam gubernaret, conditum hic erat oppidum, quod vocabant *Novum Londinum*; itemque alterum in provincia *Chalchaqui*, quod *Novam Corduram* dicebant, quæ paucis tantum annis substituerunt.

Iurie & Diagutæ populi, qui hic incolunt, laneis vestibus amiciuntur & nunquam armentorum tergoribus bene præparatis: Pastores sunt ovium è quarum lanis quæstum faciunt: pagi illorum quidem sunt frequentes, sed exigui fere; nam in illis ut plurimum tantum singulæ cognationes degunt; colligunt tuguria in orbem & muniunt illa vepretis, ob continua bella quæ crudeliter inter se gerunt. Gens est
 40 laborum valde tolerans, neque ebrietati ita addicta, ut pene sunt reliqui omnes barbari indigenæ harum regionum.

C A P. XI.

*De aliis aliquot oppidis hujus Præfecturæ & provinciarum in quibus
 jacent qualitatibus.*

50 P O R R O *Herrera* libro quinto, capite nono, *Decadis* suæ octavæ scribit de hac præfectura in hunc modum. In præfectura *Tucumana* degunt pauciores Hispani quam necesse sit; nam si frequentiores hic incolerent, facili negotio plurimi barbari possent subjugari, qui nunc in armis sunt, & provincia hæc locupletissima evaderet. præsertim si barbari subjugati Hispanis ad certum tempus attribuerentur & servitutem servirent, tributaque, uti in aliis Americæ regionibus solent, penderent: nam plurimi tum haud dubio Hispani Peruvia & vicinis provinciis derelictis, hic sedes suas figerent, & duo insuper hic condi possent oppida: Unum quidem in valle *Salta*, quæ amplitudine & fœcunditate excel- Salta.

Apatama.

lit & cœlo fruitur imprimis salubri & temperato, sita viginti quinque gradibus ab Æquatore versus Austrum: agris peramœnis & compascuis, nec minus idoneis ad sementem faciendam ob annium & rivulorum multitudinem & opportunitatem. Oppidum hîc in meditullio provinciæ constitueretur, loco commerciis exercendis opportunissimo; puta cum indigenis vallis *Chalchaqui*, *Iuivy* & *Omaguacis*, itemque cum reliquis barbaris, qui longe lateque degunt usque ad trajectum fluminis *Esteco*; quique pagos *Casabindum*, *Sococham*, *Cochincam* & *Moratam* incolunt, denique cum iis populis, qui vulgo *Apatama* appellantur. Quid multa? oppidum hoc regionem omnem inter Peruviam & Tucumanam ita tutam & securam redderet, ut vel uni soli proclive esset inter provincias Peruviam, Tucumanam, & Flumen de la Plata, & ad mare usque Atlanticum, ultro citroque commeare.

Vallis hæc sita est circiter centum leucis ab Argentifodinis Potosianis, & sexaginta ab oppido *S. Bernardi* in valle *Tarixa* sito & denique quinquaginta ab oppido *Talavera*.

Notandum; *Herreram* nusquam alibi oppidi hujus *S. Bernardi* meminisse præterquam hoc loco, neque in descriptione compendiosa Indiarum illius mentionem facere; nos autem supra ostendimus ex relatione Belgæ cujusdam *Tarixam* oppidulum pertinere ad præfecturam Charcensem.

Pergit *Herrera*. Alterum oppidum condi posset eo loco, ubi quondam fuit *Novum Londinum* (quod ob incolarum infrequentiam statim desertum fuisse diximus) juxta viam quæ à Tucumana ducit ad Chilensem præfecturam. Id enim oppidum conditum fuerat in valle *Quimnibil*, in agro tritici & aliarum frugum foecundissimo, itemque vitium & arborum fructiferarum patientissimo. Incolæ, pars gentis *Diaguitarum*, vestibis amiciuntur, & abundant pecoribus Americanis, nec non, ut ferunt, auri atque argenti metallis.

Didici à Belga illo, (cujus ductum jam sæpius sequutus sum,) superioribus annis, oppidum fuisse conditum in valle *Salta*, quod ab Hispanis *Villa de Lerma* & plerumque vallis nomine barbaro *Salta* appellatur: itemque alterum in valle *Iuivy* quod *S. Salvatoris* oppidum vocant.

Pergit *Herrera* loco prædicto: Trans juga montium, qui vallem *Taryam* seu *Tarixam*, atque *Omaguazam* concludunt, in campestribus locis, quæ à radicibus montium ad flumen *Paraguayum* sensim declinant; ad ripam fluminis quod ab Hispanis *Rio Vermeio* dicitur, operæ quoque precium foret oppidum Hispanorum collocari; nam & campestri & montana regione frui posset; cœlo temperato & fertili imprimis solo: adhæc habet regio illa frequentes indigenas & pecorum summam copiam: & sita est pari pene intervallo à postremis Peruvix finibus & Præfectura Fluminis *de la Plata*; ita ut oppidum hoc collocaretur sexaginta leucis ab oppido *S. Bernardi* in valle *Tarya* sito; totidemque ab oppido *Nuestra Señora de Talavera*, neque pluribus ab oppido *Assuncionis* ad ripam *Paraguay* sitæ; denique quinquaginta leucis à valle *Salta* & centum circiter ab Argentifodinis *Potosianis*. Indigenæque harum regionum ita undiquaque ab oppidis & coloniis Hispanorum, veluti indagine cincti, citra controversiam facilius ad Christianam religionem amplectendam adducerentur, & pacifice inter se & cum Hispanis agerent: Denique secundo flumine *Bermeyo* descendi posset in *Paraguayum*, atque inde in flumen *de la Plata*, & denique per hoc in Oceanum Atlanticum: compendiosoque juxta ac salubri, omniumque rerum abundantissimo itinere argentum & aliæ merces è Peruvia in Hispaniam traduci: Id oppidum minimo sumtu & non magno labore condi posset ab Hispanis qui *Paraguayum* & flumen *de la Plata* accolunt, quia frequentiores sunt, omnibusque rebus ad hanc rem necessariis, equis, armis, annonaque instructiores, & quod rei caput est, ipsorum magis interest quam *Tucumanorum* viam hanc è Peruvia per ipsorum provincias ad Oceanum aperiri, quippe multo compendiosorem quam per *Tucumanam* aut provinciam *S. Crucis de la Sierra*.

Accepi autem ab eodem Belga: jam superioribus annis oppidum quoddam ædificatum fuisse ab Hispanis ad ripam fluminis *Bermeyo*; nihilo tamen secius, octuaginta

ginta pene ab illo leucarum intervallo, iter per solitudinem institui ad oppidum *S. Iacobi*, ab iis qui *Potosiam* petunt: Utrum autem hoc oppidum eo situ sit positum, quem *Herrera* hic ante designavit, mihi non plane constat, neque ille satis poterat explicare.

C A P. XII.

Iter Belgæ cujusdam à Buenos Ayres ad Argentifodinas Potosianas, per provinciam hanc Tucumanam.

¹⁰ **V**T Provinciarum inter se connexio & oppidorum distantia & situs melius adhuc percipiuntur, operæpretium me facturum existimavi si Belgæ cujusdam iter quod in manus meas incidit, hic adjungerem. Qui à *Buenos Ayres* (inquit) Peruviam aut Chilensem provinciam petunt, iis iter faciendum est per Tucumanam; & quidem primo per urbem *Cordubam*, quæ distat à *Buenos Ayres* circiter centum & viginti leucas, itinere plano fere & campestri, paucisque arboribus vestito, præterquam ad ripas amnium, qui in hoc intervallo transeundi sunt, quorum maximus appellatur *Carcaranna*, pari sexaginta pene leucarum intervallo, distans ab utroque oppido, pluribus & optimis piscibus egregie fœtus.

²⁰ Licet tamen iis qui Chilensem provinciam petunt, recta tendere ad oppidum *Sant Ioannis de la Frontera*, relicta ad dexteram urbe *Corduba*; verum ab itinerantibus hæc via rarissime usurpatur, nam licet altera multo brevior sit, utpote haud supra centum & decem leucarum, tamen solitaria est & minus à ferocibus barbaris secuta, quam illa per urbem *Cordubam*: iter autem utrumque agitur equis, quorum hic copiam reperire est, & carris quoque quibus boves junguntur, & merces atque impedimenta imponuntur.

A *Corduba*, extra viam quæ ad Peruviam ducit, circiter centum leucis versus *Arctum* & *Paraguayum*, jacet oppidum *Rioxa*, ubi plurimæ vineæ plantatæ visuntur, & plurimum lini seritur.

³⁰ A *Corduba* (prosequar jam iter institutum) ducit via ad *Sant Iago del Estero* metropolim hujus provinciæ, intervallum est octuaginta leucarum; ager hujus urbis nemorosus est neque admodum fœcundus, postquam fluvius vicinus ripas suas tam crebro quam solebat superare desuit, & agros illius limo suo fœcundare; itaque & urbs ratios incolas cœpit habere, quum annonæ inopia hic non raro laboretur, & barbaris vix quicquam ad victum supersit præter *Algarobas*, quem fructum hic vocant *Taco*, & usurpant illum in cibis juxta atque in potu. Barbari autem indigenæ jam plurimum numero sunt imminuti, deficiuntque quotidie, quia tam crudeliter ab Hispanis tractantur, exercent enim illos quotidie magnis laboribus, quorum natura sunt intolerantes, in gossypio colligendo, pectendo, nendoque; & si vel parum negligentiores fuerint in penso suo diurno præstando, tam immaniter illos flagellant & cædunt virgis, ut non raro sub verberibus misere deficiant & emoriantur. Reperiuntur hic quoque melones & *Tuna*, de quibus alibi satis multa diximus.

Ab oppido *Sant Iacobi* iter institui potest duobus modis: uno ad oppidum *S. Michaëlis*; intervallum est leucarum viginti quinque: hujus oppidi ager fœcundus est, nemorosus juxta atque pascuus; unde hic magna armentorum & pecudum, etiam jumentorum reperitur copia: & vilis habetur annona. Altero ad oppidum *Talaveram* sive *Esteco*; intervallum est quinquaginta leucarum: ⁵⁰ superato autem fluvio qui *S. Iacobum* præterlabitur, quatuordecim leucarum iter agitur per provinciam aquarum valde indigam, donec veniatur ad flumen *Bermejo*, (quod ab undarum colore rubicundo nomen accepit, cæterum piscosum admodum; ^{R. Bermejo.}) hinc deinceps secundum ripas fluminis inceditur, usque ad alterum amnem, qui transeundus est, bidui fere itinere ab *Esteco*. In hujus agro nascitur gossypium summa abundantia: annona tantum modica habetur.

Ab utroque oppido tam *S. Michaële* quam *Talavera* proficiscuntur ad *Iuntas* sive alio nomine *Madrit*, qui locus distat ab illo quidem quinquaginta, ab hoc tantum viginti quinque leucis; nominaverunt autem hunc locum *Iuntas*, quia ambo itinera illa hic rursus coeunt.

A *Iuntis* solebant iter proficisci ad *Saltam*, nunc autem ut plurimum petunt *Susuvy*, vel *Xuxuy*; quorum hoc distat à *Iuntis* viginti quinque leucis, illud vero viginti octo vel paulo pluribus. Utrumque autem alluitur à singulis amnibus; qui utriusque à montibus Peruviae descendunt & petunt magnum flumen *de la Plata*. Distat autem utrumque oppidum intervallo duodecim leucarum.

Porro *Salta*, ut hoc oppidum quod jam rarius adiri volunt absolvam, habet in 10 vicinia, sed satis longo & circiter quadraginta leucarum intervallo, præstantissimas salinas, è quibus sal eruitur pellucidus instar glaciei; qui maximo oppidanis trium harum urbium *Iuntarum*, *Saltæ* & *Susuvy* usui est, ob armentorum copiam, quæ hic mactari & sale condita ad solem ficcari solent, utili commercio cum Peruvianis, & imprimis Argentifodinis Potosianis.

Porro à *Susuvy* (vel *Iuvvy*) proficiscentibus, annona omnis equis mulisque vectanda est; nam transeundum est deinceps per solitudinem omnis annonæ indigam, donec ingrediantur provinciam barbarorum, qui appellantur *Omaguacæ*; Hi imprimis sunt opulenti & culti; amiciuntur laneis vestibus, infinitus enim hic reperitur ovium illarum Peruvianarum numerus, quarum lanas & carpere, & dextre 20 nere & texere jam olim noverunt. Provincia illorum magis temperata est quam calida, si non paulo frigidior: communis illorum cibus est *Mayzium* aut radices papæ.

Iter instituitur ad hunc modum. A *Xuxuy* (nam ita quoque scribitur) secus ripam fluvii ad diverforium, quod vocant *el Tambo de Don Francisco* sunt septem leucæ: In hisce Tambis, Regis Hispaniarum decreto, serviunt indigenæ per vices suas advenis, præbentque illis gratis stramen subvehuntque aquam & ligna: iidem & custodire tenentur jumenta & impedimenta, & siquid eorum perdat, re- 30 pendere.

A *Tambo Francisci*, ad municipium quoddam barbarorum, ubi alterum est di- 30 verforium, leucæ numerantur octo; iter agitur secundum ripam fluvii & interdum per ipsum, nam quo altius ascenderis, eo minor & vadusior accidit.

Ab hoc oppidulo discedentes, fluvius & provincia horum *Omaguacarum*, relinquenda, & editus quidam mons transcendendus, descendendumque in frigidam & incultam regionem, in qua acriter friget, præsertim mensibus Julio & Augusto: quare hic sementem nequeunt facere, & pauca hic reperiuntur animalia, præter *Vicunnas* & *Guanacos*, atque *Vulpeculas*: sub illo monte autem aditur diverforium; à quo ad locum, quem vocant *de Pennas* septem numerantur leucæ, hic itinerantibus sub dio cubandum est, inter rupes & saxa, unde loco nomen ab Hi- 40 spanis inditum, nisi forte tentorium tecum portaveris. Hinc pervenitur ad *Paragon- nes*, hic quoque nullæ sunt ædes, sed tantum veteres quædam maceriæ, intervallum itidem septem est leucarum.

A *Paragones* ad diverforium *de Crangejos*, (quod nomen accepit à *Carmaris* qui ibidem magno numero in torrente quodam reperiuntur) totidem leucæ designantur.

A *Crangejos*, ad diverforium, quod dicitur *La Cenega de Don Diego de Spiloca* totidem numerantur leucæ; est autem paludosa & cœnosa convallis (uti & nomen ipsius indicat) *Didaci* hujus, viri opulentissimi & satis industrii, (licet indigena sit) peculium in quo supra quadraginta millia armentorum ab ipso possideri 50 ferunt.

A *Cenega* ad *Estanciam*, ut vocant, *del Tresorero* sunt sex leucæ: Id prædium est rusticum, ubi multa itidem armenta aluntur.

Ab *Estancia* hac ad diverforium quod jacet ad ripam amnis *Talina* numerant sex leucas; itinere aspero & satis difficili, nam arduus mons descendendus est: fluvius autem hic inflatur pluviis mensibus, illisque transitur cum discrimine; nomen accepit à municipio Indigenarum ad ripas illius sito, quod vocatur *Talina*: 50

Ager

Ager hujus municipii Mayzii atque adeo tritici feracissimus prædicatur; sed aër hic calidior est.

Chicarum populorum provincia sumit hic initium, quæ pertingit ad ipsos fines civitatis Potosiæ: barbari hi sic satis sunt culti, & industrii imprimis metallici, unde maximus horum numerus in Argentifodinis, ut plurimum occupatur: provincia illorum argenti venis scatere dicitur, quarum quædam jam eruuntur: magnum quoque ovium Peruvianarum numerum dicuntur possidere.

A *Talina* ad *Cenagillam* leucæ itidem sex numerantur: hæc regio paulum frigidior est superiore, pascitque haud ita magnum numerum armentorum, atque pecorum; à cæno quoque nomen videtur invenisse apud Hispanos.

A *Cenagilla* ad *Tambillo de Anton genoves*, totidem designantur leucæ; est autem transeundum per oppidulum barbarorum, quod appellatur *S. Iago de Cotagayta*, præterlabitur autem amnis, qui vado transiri potest: regio hæc rursus calidiori est aère & nemorosior.

A *Tambillo* hoc ad fluvium, vulgo *Rio de Toropalca*, designantur septem leucæ; fluvius hic itidem nomen accepit ab oppidulo quodam barbarorum, quod alluit, ipsis *Toropalca*. Hic itinerantibus sub dio ad ripam fluvii cubandum est; regio itidem est calida & plurimis arboribus amœne vestita.

A fluvio illo ad barbarorum municipium, quod nominant *Caysam*, numerantur aliæ septem leucæ; hic pernoctatur in *Tambo*, ubi plurimi sunt barbari qui advenis ministrant, & necessaria conquirunt.

A *Caysa* porro ad alteram *Cenagillam*, ut vocant Hispani, iter est leucarum novem; hic quoque itinerantibus sub dio cubandum est; regio præterea est frigidior & lignorum pene inops.

Porro à *Cenagilla* hac (quæ nomen à re invenit, est enim regio paludosa) ad urbem Potosiam restant tantum leucæ quinque. Atque ita colliguntur ab oppido *Buenos Ayres* ad argentifodinas Potosianas, in universum leucæ trecentæ & quinque supra nonaginta secundum Belgæ hujus computum: atque hic desinit provincia *Chicarum*, quæ versus alias plagas adhuc late patet.

C A P. XIII.

Ratio ejusdem itineris secundum alios.

QUANQUAM Itineris hujus ab oppido *Buenos Ayres* ad argentifodinas *Potosianas* rationes satis accurate à Belga nostro subductas opinor, utpote qui iter hoc absolverit & studiose litteris consignaverit: tamen non putavi prætereundum, distantias oppidorum paulo aliter ab aliis designari, qui non minus se illud iter egisse profitentur. Ii designant inter oppida *Buenos Ayres* & *Cordubam* intervallum centum & quinquaginta leucarum, quod triginta leucis superat nostratis computum. Testanturque iter esse planum, & facile; & singulis quinque, sex aut septem leucis ad summum reperiri rustica prædia, aut commoda diversoria, omnisque annonæ abundantiam; barbaros denique ubique, & minime malos, & ut plurimum inermes. Totaque hac regione passim plurimos equos equalque vagari; indomitos quidem illos, sed qui facile à barbaris capiuntur & veniuntur octo aut duodecim regalibus, neque difficulter ab Hispanis domentur: In oppido *Corduba* denique reperiri plures & præstantes mulos, & currus qui à bobus trahuntur; eam habitari circiter à quingentis aut sexcentis Hispanis, paucis Nigritis, pluribusque indigenis illarum provinciarum.

A *Corduba* ad *S. Iago del Estero* itidem esse intervallum centum & quinquaginta leucarum quod sane septuaginta leucis intervallum à nostro proditum excedit, ita ut hos potius falli existimem, quam illum.

A *S. Iago* ad *Esteco* sive *Talaveram*, numerant illi quinquaginta leucas, in quo jam plene conveniunt cum nostro.

Ab *Esteco* ad *Xuxuy*, numerant alias quinquaginta leucas, in hoc quoque non male convenientes cum nostro, aut parum saltem differentes.

A *Xuxuy* ad urbem *Potosiam* designant centum leucas; in quo tantum à nostro differunt quinque leucis; quæ differentia non est magni momenti.

Hi autem in universum colligunt inter *Buenos Ayres* & *Potosiam* leucas omnino quingentas, qui calculum nostratis nimium excedunt; neque mihi fit verisimile tantum intervallum esse posse, aut nostratem tam insigniter in suis rationibus falli potuisse; ita ut illum sequi malim, quam hosce; idque eo magis quod orarum ad utrumque mare situs, nequaquam videatur hic tantam Continentis latitudinem ferre posse. Sed suum cuique sit iudicium donec controversia liquidius decidatur.

Atque ita descriptionem *Mediterranæ Provincie Tucumanæ* absolvimus, quam consulto distuleramus ad hunc locum, ut Provincie huic, quam jam tractamus, lucem aliquam affunderet, atque una opera, cohærentiam provinciarum apertius designaret, & itinera, per quæ in Peruvianas provincias inde à mari Atlantico penetratur, explicatiora lectoribus redderet. Nunc ad Provinciam *de la Plata* quæ huius libri subiectum est revertemur.

C A P. XIV.

Ora maritima Præfecturæ Fluminis de la Plata, inde à Promontorio septentrionali magni illius Æstuarii ad Brasiliam usque.

ORA pene universa Præfecturæ huius *de la Plata*, usque ad *Brasiliam*, tantum obiter adhuc cognita est, ita ut diversa plane à variis diversarum nationum scriptoribus de illa tradantur; quorum delectum habentes, longe optimum putavimus ea tantum referre quæ ab *Emanuele de Figueredo* Lusitano in itinere nautico, atque à *Theodoro Reutero* nostrate traduntur, siquidem illi accuratiores in hac opera existimantur.

Figueredus itaque à Promontorio *S. Mariæ* ad portum *S. Petri* numerat leucas septuaginta, nec ullorum locorum meminit intermedio spatio: *Reuterus* vero designat ab eodem promontorio, ad alterum *Terræ Cornu*, cui duæ insulæ objacent, leucas decem: harum insularum una illi vocatur *Ilha des Castilhos*, à forma arcis quam eminus exhibet: distat ab Æquatore versus Meridiem quatuor & triginta gradibus & quadraginta scrupulis; ab Insula *de Castilhos* ad *Mar-manso* leucas sex supra viginti; à *Mar-manto* denique ad magnum flumen, quod idem est cum portu *S. Petri* itidem leucas sex & viginti; omnis hæc ora sternitur pene inter *Africum* & *Aquilonem*, estque arenosis tumulis passim obsita: ita ut rationes utriusque hic discrepent leucas octo.

Flumen hoc *Grande* sive *S. Pedro*, angustum quidem habet ostium, sed intus ducit se latius, ascenditque versus *Corum*, ad provinciam usque illorum barbarorum quos vulgo vocant *Patos*, ita ut hoc flumen inter meliora & altiora, navibusque opportuniora merito recensatur.

Post portum *S. Petri* sive *Rio Grande* recenset *Figueredus* fluvium *Tamarandahu*; incerto intervallo, sed intervallum prodit noster *Reuterus* leucarum decem.

A *Tamarandahu* ad *Rio Iboipetinhî* numerat *Figueredus* quatuordecim leucas & semissem; ab eo ad *Araranguam* decem, & quinque porro ad fluvium de *Lagoa*: verum *Reuterus* noster statuit à *Tamarandahu* ad *Araranguam* quatuordecim leucas; & ab illa ad *Lagoam* novem; manifesto iterum discrimine. *Lagoa* dicitur aliis portus *de Biaza*, tantum minoribus navigiis patens ad latus quod versus *Austrum* inclinat, exiguam insulam habet objectam, quam vulgo vocant *Reparo*, sub qua anchoræ commodissime in recessu quodam sinus figuntur.

A *Lagoa* ad *Vpabam* numerat *Figueredus* quidem octo leucas, *Reuterus* autem tantum sex; vocatur quoque ab Hispanis *Barra de Ibausup*, & *Rio de Vpaba*; amnis ore quidem

quidem minus lato, neque supra sex palmos alto, interius tamen luculentior & alicujus nominis; ad hunc enim Patorum barbarorum de quibus supra diximus, terras desinere volunt Hispani.

Ab *Vpaba* ad Insulam *S. Catharina* numerat *Figueredus* decem leucas, è cuius regione ex ora continentis egreditur *Rio de Patos*, novem & viginti gradibus ab *Æ-* R. de Pa-
tos.
 quatore versus Austrum: *Reuterus* vero constituit inter *Vpabam* & *Rio de Patos* tantum septem leucas, ex adverso Australis Anguli Insulæ *S. Catharina*.

10 Vniverſa hæc ora quam hæcenus obivimus, habitatur à barbaris Anthropophagis quorum plerique infensissimi quidem sunt Lusitanis; sed nihilominus & omnibus Europæis merito cavendi; maxime tamen metuendi sunt aliis Europæis, ii qui Lusitanis jam obnoxii sunt facti. Abstinentum denique navigantibus omnibus ab hac ora à mense Martio ad Augustum, hiems enim tum est in hisce regionibus; iisque mensibus & acre frigus sentitur hic, & validæ accidunt ventorum tempestates, creberri-
 mique nimbi, & mare supra modum fluctuat.

Porro Insula hæc *S. Catharina*, patet in longitudinem quidem inter Austrum S. Catha-
rinae Inf.
 atque Arctum circiter octo leucas; ad latus ejus Orientale statio nulla est opportuna, nisi forte sub minutâ quadam Insula, quæ Australi illius Angulo adjacet, vocaturque *Isla de Arvoredo* (quia crebris arboribus cernitur vestita) navigantibus peropportuna ob aquandi & lignandi commoditatem, quæ alioquin ad hanc oram admodum
 20 rara est.

Ab Insula *S. Catharina* ad alteram Insulam quam vocant *Galen*, numerant tres leucas; ad Continentem autem à Promontorio *Mandivi* versus Austrum, signatur sinus quidam plurimis insulis refertus qui barbaro nomine appellatur *Toyugua*: Promontorium autem illud distat ab *Æquatore* octo & viginti gradibus, atque quindecim scrupulis, versus Austrum.

A *Mandivi* Promontorio (secundum *Figueredum*) versus Corum secundum orarum ductum navigantibus occurrit sinus, quem Lusitani nominant *Euseadam de Garoupas*, & porro edita ora usque ad fluvium qui appellatur à barbaris *Tajahugh*; intervallum est leucarum sex.

30 A fluvio *Tajahugh* ad fluvium *S. Francisci* leucarum septem & viginti intervallum proditur: medio autem spacio egreditur è Continente fluvius *Tapuca*.

Reuterus autem noster numerat à Promontorio illo *Mandivi* ad fluvium *Tajahugh* quinque tantum leucas, ora diducta hic inter Africum & Aquilonem. Scribitque Continentem intermedio spacio admittere amplissimum quendam sinum *Garoupas* dictum: fluviumque *Tajahugh* distare ab *Æquatore* versus Austrum octo & viginti gradibus.

Tajahugh amnem sequitur ad eandem oram fluvius *Tapuca*, quem hæcenus non fatis lustratum à quoquam fuisse invenio.

40 A *Tapuca* ad fluvium *S. Francisci* numerat *Reuterus* noster leucas duodecim, inter Corum & Eurum: fluvius autem hic *S. Francisci*, duo habet ostia, quæ ad mare patent duas leucas, injacent autem tres insulæ secus quas & ab Austro & ab Arcto naves ingrediuntur: Canalis qui ab Austro intrat peculiari nomine à barbaris appellatur *Aracari*, qui vero ab Arcto subit *Bopitanga*; raro admodum aditur hic fluvius à navigantibus.

50 A fluvio *S. Francisci* ad Lacum *de Parnagua*, ut vocant, sunt duodecim leucæ secundum *Reuterum*; aut secundum *Figueredum* quindecim: jacet ad altitudinem quinque & viginti graduum & decem scrupulorum, aut ut *Figueredus* observat quadraginta scrupulorum. Lacus hic *de Parnagua* situs est in montanis *Pernapiacaba*, patetque in longitudinem secundum littus quinque aut sex leucas; tres omnino canales ex illo egrediuntur in Oceanum; quorum maxime Australis appellatur à barbaris *Ibopupetuba* sex orgyas in ipso ore altus, & circiter leucam unam intra ostium stationem habens peropportuna: medius qui ab hoc distat unam duasve leucas versus Arctum vocatur *Bayfaguazu*, in ipso aditu circiter quinque orgyas altus; tertius qui circiter mediam leucam aut duo milliaria communia à medio distat, dicitur *Suparabu*, circiter sex orgyas in ostio altus.

A *Lacu de Parnagua* ad *Ararapiram* numerant quinque aut sex leucas: fluvius itidem est ita barbaris appellatus, circiter quatuor orgyas in ipso ore altus. Hæc regio abundat omnis generis annona, & pluribus atque optimis fructibus; aquatio hic peropportuna. Indigenæ infensissimi esse dicuntur Lusitanorum hostes, ita ut ab iis sit cavendum omnibus, præterquam illis qui se Hispanorum hostes profitentur, his enim supra modum favent. Hic fluvius egreditur in Oceanum juxta Australe Insulæ *Cananea* cornu, quæ hic sinum quendam implet: secundum cornu autem ejusdem quod Arctum adspicit, ingrediuntur naves flumen, quod barbari vocant *Itacuatiam*, ubi principalis statio *Cananea* esse dicitur; ostium illius altum esse prædicatur orgyas quinque.

Figueredus statuit intervallum inter *Ararapiram* & *Itacuatiam* (de quibus jam diximus) ubi Lusitani jam incolunt, duas leucas & semissem. 10

Ab *Itacuatia* porro ad fluvium qui à barbaris appellatur *Vguaa*, numerant decem leucas; fluvius hic in ipso ostio altus esse dicitur orgyas quinque, itaque majoribus navigiis haud importunus judicatur.

A fluvio *Vguaa* ad *Capivarii* numerantur decem leucæ secundum *Reuterum*, aut duodecim secundum *Figueredum*, ora jacente hic inter Aquilonem & Africum. Atque hic fluvius tantum duo milliaria distat à Præfectura *S. Vincentii* ubi *Brasilia* incipit, paterque versus ortum, in ostio haud supra tres orgyas altus.

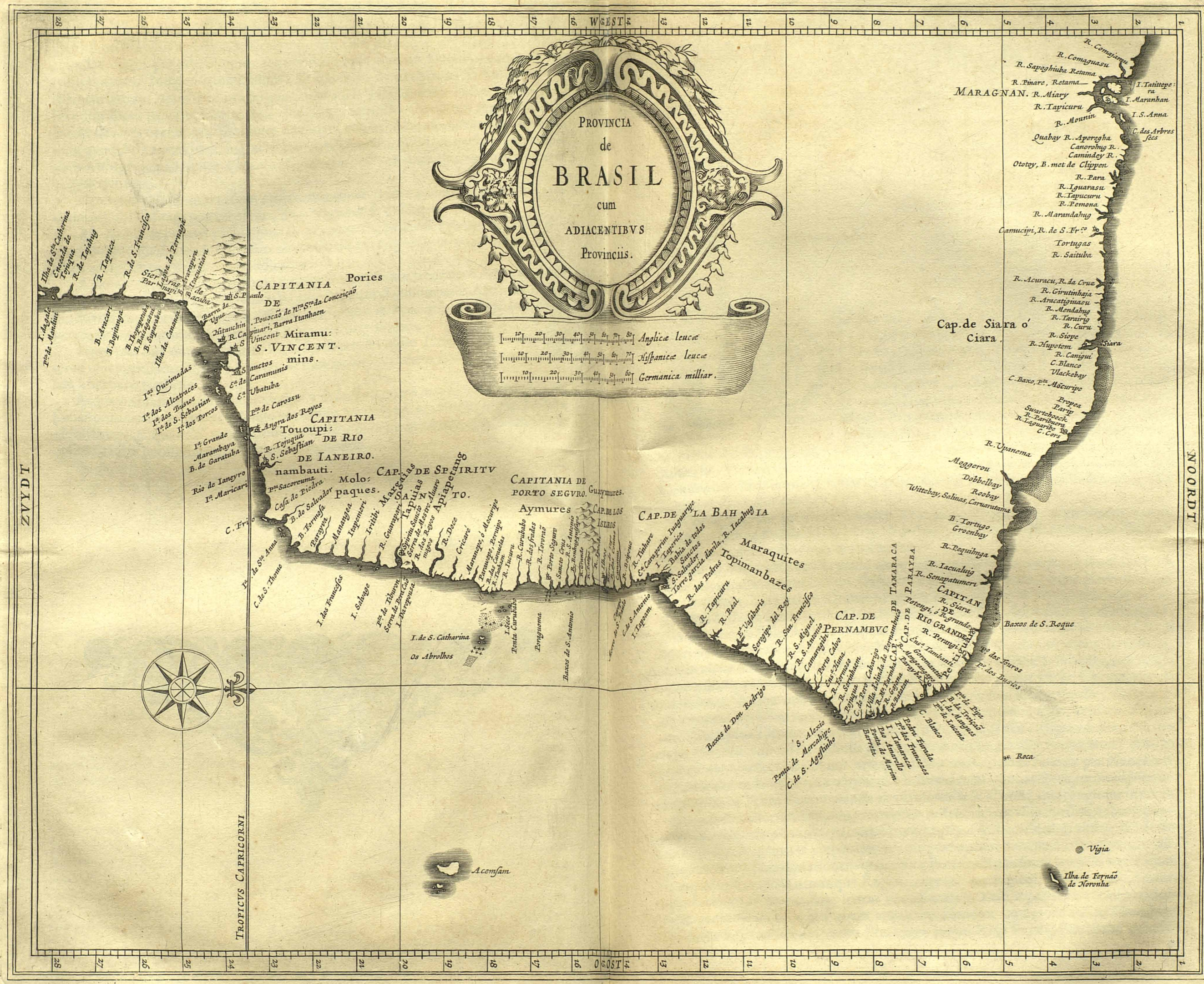
Figueredus nos docet ad ripam hujus fluvii jam incolere Lusitanos, in municipio 20 quod ipsis appellatur *Nuestra Sennora de Concepcion*; stationem autem navium appellari à barbaris *Itatiaeno*.

Atque ita oram maritimam præfecturæ *de la Plata*, quæ à magni fluminis æstuario, sive Promontorio *S. Mariae* se longo intervallo porrigit ad provincias usque *Brasiliæ* absolvimus; in qua nihil memorabile occurrit; & nos convertemus ad notiora, & ipsius *Brasiliæ* nobilissimæ provincie descriptionem.

DESCRIPTIO

PROVINCIA
de
BRASIL
cum
ADIACENTIBVS
Provinciis.

TROPICVS CAPRICORNI

Acomfam

Vigia
Ilha de Fernão de Noronha

